

Zydrūnas PREIKA

Iš meldinės nendrinukės gyvenimo: ar jau laikas džiaugtis ją išsaugojus Lietuvoje

nas, V. (stud.). Vilnius, Mokslo: 155–157.

Skuja, S., 2006. Vîštravagis. Kn.: Kurtavičius, P. (red.), Lietuvos perinčių paukščių atlasas. Kaunas, Lunitė: 56 p.

Tornberg, R., Korpijoki, E., Byholm, P., 2006. Ecology of the northern goshawk in Fennoscandia. In: M. L. Morrison (ed.), The northern goshawk: a technical assessment of its status, ecology and management. Studies in Avian Biology. No. 31. Ephrata, Cooper Ornithological Society: 141–157.

GOSHAWK IN LITHUANIA AND THE WORLD.
HABITAT REVIEW

Arūnas ČERKAUSKAS, Saulis SKUTA

Summary. Northern Goshawk (*Accipiter gentilis*) is widespread in Holarctic, and is one of the best examined raptor species. Typical and secretive bird of mature, large forests, mainly

The habitat of breeding Goshawk is described as nearby surroundings of the nest – microhabitat, and distant surroundings of the nest – macrohabitat. Microhabitat (stand of trees up to 39 ha) usually consists of the oldest, most mature and tallest trees in the occupied territory of Goshawk. Open and semi-open areas make the significant part of the macrohabitat (territory up to 19500 ha) together with various patterns of the forest. The closer to the nest, the more specific habitat characteristics appear.

Apsveigus viesā turīmā informāciju apie mēdinātu nendrinikūtu populācijas gaumsumā, matrū, kad palyginti ilgai populācija atskaitā mažējo: 1994 m. buvo užregistruota 300-400 giedančių patinu, 2000 m. 240 patinu ir galāgi stāsi 2013 m. vos 50 patinu. Stebint toki stāgi sumažējimā, nu 2010 m. prādējos raiļyti īvairios apsaugos priemonēs, tačau griežti teigiamu rezultātu jos nedavē.

Buvo labai rimtai susirūpinta, ar likusi tokia mazā mēdinātu nendrinikūtu populācija apskritai gali atriskurti. Tokios pačios tendencijos buvo sīchininos ir Vakanu-

je, o Vengrijas populāciju išnoko tiesīgo kāp diūmas ir sunku paasižinti galima to priežastī. Dar 2001 m. Vengrijos buvo suskaičiuojama net 700 patinu, o nuo 2009 m. – nē vieno. Buvo neģi bandyta parasarīnes migracijos meru grīžančius paukščius priviliori leidžiant pastino tuokturvinus balso īrašus, bet ir tas nepadējo. Tik Rytų Lenkijos, išykčiūs keletā didelių „Life“ projektyje Bebrus (lenk. *Bebryza*) ir Narevo (lenk. *Narew*) slēniūse, Chelmo (lenk. *Chełm*) pelkēse, meldīnes nendrinukēs populācija stabilizavosi.

Pomeranijoje Lenkijoje (Odros upės žemupio regionas), kur labai panašios sąlygos kaip ir Lietuvoje. Šame kaimyninės šalies regione prieš 20 metų buvusi 250 patinų populiacija 2015 m. sumažėjo iki dvidešimties. Šios rūšies populiacija taip pat mažėja Baltarusijoje ir Ukrainoje.

Laimei, Lietuvoje galų gale ligai bėsiestantis populiacijos nykimas buvo susrabdyras ir nuo 2014 m. jau pasrebėta, kad populiacija pradėjo augti. Ir ne bet kaip, o tiesiog šnuliais. Po 2013 m. likusiu tik pusimčio giedančiu patinu 2014 m. buvo priskaičiuota iau 105.

2015 m. – 145, o 2016 m. – net 247 patinai! Be abejo, mažai tikėtina, kad tokį stagių populiacijos padidėjimą lėmė vien tik Lietuvos paukščiai. Matyt, prieaugio priežastis yra imigracija.

Pastebėtas įdomus reiškinys, kad birželio pabaigoje giedančių paukščių labai pagausėja, palyginti su birželio pradžia. Labiausiai tikėtina, kad paukščiai suskrenda į likusius tinkamus plotus iš nušienautų pievų. Tačiau vis dar lieka atviras klausimas, iš kur jie atskrenda, nes kasmet birželio pradžioje yra patikrinamos visos potencialios buveinės (neskaitant labai mažo ploto buveinių), net jei prieš tai paukščių ten ir nebuvo aptikta. Pastaruošius porą me-

Būdingas meldinės nendrinukės buveinės vaizdas Lietuvijoje.
Tyru pelkė © Žydrūnas Preikša

tų Vytauto Eigirdo pastangomis intensyviai buvo tiriamas meldinių nendrinukų judėjimas perėjimo sezono metu. Šiu duomenų analizė turėtų atsakyti į dalį svarbių klausimų. Taip pat kartu būtina patikrinti dar ir Kaliningrado srityje esančias pievas ir žemapelkes, nes nėra visiškai žinoma, kokie pokyčiai ten įvyko nuo paskutinės meldinių nendrinukų paeskos ekspedicijos, surengtos 2003 m.

Tačiau, net ir neskaitant galbūt imigruojančių iš kitur perejimo sezono viduryje paukščių, neabejotinai ašku, kad vietinė Lietuvos meldinių nendrinukų populiacija pradėjo gausėti. Niekas nevyksta be priežasties. O kokios priežastys galėjo turėti tam įtakos? Be abejo, jų buvo ne viena.

Sieti populiacijos Lietuvoje pagausėjimą su palankiomis sąlygomis žiemovietėse kol kas negalima, nes nėra tiksliai žinomas mūsų nendrinukų žiemojimo vietas. Nemažai Lenkijos, Baltarusijos ir Ukrainos paukščių žiemoja žemiau Sacharos dykumos Senegale, Senegalo upės deltaje esančiame Džudžo (angl. Djoudj) nacionaliniame parke ir aplink jį bei Malyje slūgsančiose Nigerio upės vidurinės deltos šlapynėse, tačiau Lietuvoje žieduotų paukščių kol kas ten neaptikta. Taigi, pagausėjimą belieka labiausiai sieti su pokyčiais perejimo vietose.

Labai gaila, kad nėra duomenų apie meldinių nendrinukų padėtį Nemuno deltos užliejamose pievose iš sovietmečio laikų, kai pievos buvo labai intensyviai naujodamos. Lietuvai atkūrės nepriklausomybę ir pradėjus grąžinti žemes, dalis pievų buvo visiškai apleistos, apaugo krūmais ir nendrémis (meldinei nendrinukui tinkama buveinė yra atviros viškinės pievos ar žemapelkės), o kitos toliau buvo intensyviai naudojamos ir pradedamos šienauti birželio pradžioje, kai meldinės nendrinukės dar tik neseniai būna pradėjusios perėti. Dėl apleistų žemių tinkamų buveinių plotų ėmė sparčiai mažėti, o ankstyvas šienavimas sustabdė šios rūšies reprodukciją. Tokiam mažam paukštelui, kurio gyvenimo trukmė yra tik apie 5 metų, keleri metai be prieaugio gali greitai tapti išnykimo grėsme. Taigi, numatant apsaugos priemones perejimo vietose, visų pirma ir buvo daugiausia dėmesio skirta nykimo priežastims šalinti, t. y. atkuritant apleistas buveines ir labai vėlinant šienavimo terminus.

Prie buveinių atkūrimo prisidėjo Lietuvos ornitologų draugijos, Baltijos aplinkos forumo, Lietuvos gamtos fondo vykdysti projektai ir pačių žemės savininkų ar valdytojų iniciatyva pasinaudojant Kaimo plėtros programos priemonėmis. Taip sutvarkyti dideli plotai Alkos, Sausgalvių, Šyšos, Uostadvario polderiuose, atkurtos buveinės rytinėje Kuršių marių pakrantėje, iš viso per 1 000 ha teritorijos. Tuo pat metu buvo sukurtos ir taikomos agrarinės aplinkosauginės priemonės, kurios sudarė galimybę ūkininkams gauti kompensaciją už vėlyvą pievų šienavimą ir

taip paskatino juos ūkininkauti labiau tausojant gamtą. Vis dėlto pasitaikė atvejų, kai reikėjo stabdyti bešienaujančią traktorių pievoje ir tarsi su ūkininku, kad neprāžydytų lizdų su kiaušiniais ar dar neskaidančių jauniklių. Tačiau šienavimo laiko atidėjimo priemonė yra kur kas sunkiau įgyvendinama, nes dar dauguma žemės naudotojų vis tiek renkas intensyvų ūkininkavimą. Vienas iš didžiausių trukdžių šiai priemonei įgyvendinti yra vėlai nušienauotos biomasės panaudojimo problema. Kol tai nebus išspręsta iki galo, vargu ar galime tikėtis pasiekti maksimalų teigiamą rezultatą. Daug vilčių teikia naujas Baltijos aplinkos forumo 7 metų trukmės projektas, kuriuo numatyta sukurti meldinei nendrinukui tinkamų buveinių tinklą kitose Lietuvos vietose ir Baltarusijoje. Taip bus bandoma mažinti buveinių suskaidymą ir sudaryti sąlygas joms plisti užmiant naujas teritorijas tarp jau esančių.

Kalbant apie visas taikytas palankias priemones meldinei nendrinukui, negalima pamiršti ir kitų retų pievų paukščių, tokų kaip paprastųjų griciukų, raudonkojų tulikų, stulgių, griežlių, geltongalvių kielių ir daugybės migruojančių paukščių, kuriems ne ką mažiau naudingas tokis ūkininkavimas.

Nors per pastaruosius 20 metų meldinė nendrinukė iš mistinio, labai prastai ištirto ir menkai pažįstamo sparnuočio tapo vienu geriausiai ištirtų paukščių pasaulyje, bet vis dar kyla daugybė klausimų, o ateities tyrejams darbo dar bus per akis.

Tad dar neturime aiškaus atsakymo, ar jau galime džiaugtis, kad panaikinome visas grėsmes ir meldinės nen-

drinukės išnykimo pavojaus Lietuvoje jau nėra. Gal šiu paukščių tik laikinai pagausėjo? Išuos klausimus padės atsakyti artimiausiu metu tyrimai.

FROM THE LIFE OF AQUATIC WARBLER: IS IT TIME TO ENJOY THE POPULATION STATUS?

Žydrūnas PREIKŠA

Summary. During the last couple decades was registered constant decline of Aquatic Warbler in Lithuania from 300-400 singing males in 1994 down to 50 in 2013. The population is restricted to 3 permanent breeding sites: Žuvinės lake environs, eastern side of Curonian lagoon and Nemunas delta region. After long-term decline, since 2014 population started to increase rapidly up to 247 singing males in 2016 reaching the population size of the year 2000. Many more birds being observed at the end of June comparing to the end of May and this phenomenon still is unknown and needs to be clarified out in the nearest future. Sharp decline was influenced by abandonment of mires or polder meadows combining with too intensive management, starting the hay-mowing at the beginning of June when warblers still have eggs or youngs not able to fly, and leading to zero productivity. Rapid increase of population was connected with a series of parallel actions implemented throughout the region: restoring the habitats, applying agro-environmental schemes and directly discussing with farmers regarding delay of mowing.

